

Posudek diplomové práce

Michaely Otterové

Die Übersetzungen von Rilkes „Sonette an Orpheus“ ins Tschechische.

FF UK Praha, 2008, 163 str.

Cílem práce je analýza a srovnání českých překladů Rilkovy sbírky, popř. jejích částí, z pera šesti překladatelů. Srovnávání nemůže být – jak se konstatuje v metodologické rozvaze (15) – zcela symetrické, protože kompletní překlad pořídili pouze Renč a Vítek; celý první díl přeložil Pokorný, větší výbor (19 čísel) pořídil Holan, zatímco Babler a Eisner zůstali u 3, resp. 4 čísel (ale Eisner přeložil mj. i celé *Elegie*).

Práce je uvedena stručným přehledem rilkovské recepce v české kultuře (12m), a především charakteristikou originálu (16nn), v níž se – na základě důkladného studia odborné literatury – jmenují hlavní znaky Rilkovy poetiky v této sbírce: klíčové pojmy („Verwandlung“, „Bezug“, čas a prostor atd.), styl, poměrně jednoduchý slovník, syntax, přesahy, pojetí sonetové formy, eufonie aj.

Kapitoly o jednotlivých překladatelích mají víceméně jednotnou strukturu: vztah překladatele k Rilkovu dílu, dobové ohlasy na překlady či vlastní překladatelské komentáře (kladem je, že obojí není pouze citováno, nýbrž i kriticky komentováno – viz např. kritiku Eisnerova překladatelského programu, 41, nebo Králíkova „antijudaismu“, 49, Vítkova emfatického [heideggerovského] pojetí básnictví, 113, aj.), obecná charakteristika překladatelské metody, detailní analýza jednotlivých aspektů překladu ve srovnání s originálem (příležitostně i s řešeními ostatních překladatelů), doložená vždy výraznými příklady. Hlavními aspekty jsou: volba slov, syntax, slovosled, rytmus/metrum, zvuková stránka (eufonie), významová přesnost, evtl. interpretační posuny vůči originálu atd. Jsou brány v potaz i případné dvojí verze překladu téhož překladatele.

Diplomantka našla řadu míst, která i tak zkušený (kromě Vítka) překladatel přečetli nesprávně (61 aj.: *unscheinbar*, *Bienensaug* apod.), zejména při složitějších syntaktických konstrukcích (nepoznaný imperativ v „*Tanz die Orange*“, 62 aj.). Překvapivým zjištěním je zejména to, že většina překladatelů nedodržela Rilkův (zde) poměrně střídmý slovník a různým způsobem ho poetizovala, archaizovala apod.

Kladem analýz je, že diplomantka zjištěné odchylky od originálu sice zaznamenává, ale je si přitom vědoma objektivních hranic překládání (tlak rýmu a metra, různost systému výchozího a cílového jazyka – pro klíčová slova jako *Bezug* či *Figura* nelze najít jeden ekvivalent atp.) a nepřičítá vše individuální neschopnosti překladatele. U některých příkladů odchylek by si bylo přát přece jen výslovné vysvětlení, co se diplomantce na podtržených místech zdá nesprávné (63, 102, 104, 120 aj.).

Na základě detailních analýz následuje stručné „shrnující srovnání“ (143 něm., 145 čes., 147 angl.), z něhož (stejně jako už z analýz) vyplývá jistý ucelený názor diplomantky na probrané překlady. Podle různých hledisek se zde nabízí několikrát typologie překladatelských koncepcí (zvuková × slovní, interpretující × neinterpretující, objasňující × zatemňující, konvencionalizující × ozvláštňující). Z celé práce je zřejmé (a lze s tím souhlasit), že nejlépe vychází Renč; zde mohlo být výslovně řečeno to, co vyplývá z analýz, totiž že právě on přenáší do češtiny nejvíc relevantních znaků Rilкова jazyka a poetiky, nejen některé na úkor mnoha dalších, jak je tomu zejména u Holana (o Vítkovi nemluvě); Renčovo neadekvátní „pokřesťanstění“ (65) pozdního Rilka je sice průkazné, ale řekl bych, že představuje relativně menší svévoli než Holanovy sémantické posuny, „zatemňování“ (88; mimochodem: zde by bylo vhodnějším výrazem „*Verdunkelung*“ než „*Verschleierung*“) a rytmická křečovitost odporující originálu. Spravedlivě a vyváženě je myslím posouzen Eisner i Pokorný; Vítkova celková koncepce i řada položek její praktické realizace jsou správně charakterizovány jako sice pozoruhodný, ale ve výsledku problematický experiment. Oceňuji, že diplomantka při vši kritičnosti zachovává patřičný respekt vůči výkonům všech šesti

překladatelů (jimž diplomantka ostatně složila reverenci – vstoupivši tím do jejich řady – vlastním překladem sonetu I,14 na s. 10).

Samostatnou hodnotu má připojená bibliografie rilkovských knižních překladů u nás (Anhang I, 155nn).

Co do techniky filologické práce nelze autorce nic vytknout.

Němčina práce je vcelku nadprůměrná, z menších kazů je nejčastější nepřesná volba slov, např. 13: schnell / früh; 25: völlig / voll; 29: theoretisch hinterlegen (?); 50: unvereinbare Einstellung (?); 58, 78: anberaumte Pointe (?); 72: spärlich / sparsam; 104: gegensätzlich; 113: bewegen / bewogen; 121: Unkonsequenz; 135: der/das Verdienst; čes. „zcizující“ (145) nelze přeložit jako „befremdend“ (143), nýbrž „verfremdend“, a v angl. znám pouze „defamiliarizing“, nikoli „estranging“ (147). Další přehlédnutí (saský genitiv, členy aj.) a překlepy jsem vyznačil ve svém exempláři.

Závěrem je třeba zdůraznit, že práce je myšlenkově i metodologicky mimořádně samostatná (vědecká kritika překladu není u nás příliš rozpracovaná), založená na detailní znalosti materiálu i důkladné teoretické přípravě (mj. versologické), logicky rozvržená (i systém relevantních hledisek analýzy si musela diplomantka vypracovat sama) a vypracovaná na patřičné odborné úrovni. Proto předloženou práci bez výhrad

doporučuji k obhajobě.

V Praze 20.5.2008

Prof. PhDr. Jiří Stromšík, CSc.,
vedoucí práce